

מתיקנת הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

לכבוד יומא דהילולא של מרן גאון ישראל הגאון הקדוש רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצוק"ל בן הגאון רבי אריה זאב זצוק"ל, בעל החפץ חיים, נלב"ע כ"ד אלול תרצ"א.

בגיל שלשים התעורר לכתוב את חיבורו המפורסם ה"חפץ חיים", ובענוותנותו לא כתב את שמו על חיבורו, והשתדל שלא לגלות מי הוא המחבר. כעבור שנתיים הו"ל את הספר "שמירת השון". בשנים הבאות הוציא לאור עוד הרבה ספרים וקונטרסים: "אהבת חסד", "חומת הדת", "שפת תמים", "זכור למרים", "חובת השמירה" "נדחי ישראל", "מחנה ישראל", "טהרת ישראל" "דבר בעתו", "משנת סופרים", "גדר עולם", "שם עולם", "ליקוטי הלכות" (הל' קדשים), "תפארת אדם", "תורה אור", "תורת הבית" ועוד, כולם מטרם חיזוק התורה וגדרי היהדות. ספריו התפרסמו עוד בחייו בכל תפוצות ישראל, וכבר אז קבעו שיעורים בספרים אלה בכל תפוצות ישראל. בערך בגיל ארבעים החל לחבר את סידרת ספרי ה"משנה ברורה". עבודת קודש זו לקחה לו עשרים ושמונה שנה של עמל ויגע בנבכי ההלכה, זכה רבינו שספרו זה נקבע כספר ההלכה הקובע בכל עם ישראל.

מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל סיפר פעם לתלמידיו סיפור מצמרר שהוא היה עד לו, וכך סיפר: "בתקופה מסוימת צבא קהל גדול על דלתי חדרו של מרן החפץ חיים, כשכל אחד בא לבקש עצה או לקבל ברכה, והדוחק היה כה גדול עד שהיו אנשים שחיכו יומיים עד שהתקבלו. אני הייתי בא הרבה לבקר אצל החפץ חיים, והדלת היתה פתוחה בפני. על כל שאלה שהתעוררה בפוניבז', הייתי בא ונוטל עצה מהחפץ חיים.

פעם בהיותי שם, נכנס לחפץ חיים אדם אחד שלא היה בתור, והדבר עורר ריטונים אצל כולם, למה אין הוא מחכה בתור כמו כולם, ולא די בכך אלא שישב בפנים שענה ארוכה, זה כמוהן הגביר את הטענות. מיד לאחר שיצא האיש, נכנסתי לחדרו של רבינו, ואז שאל אותי החפץ חיים: האם נתת שלום לאיש שיצא עכשיו ממני? דע לך, שאם נתת, זכית ב"אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום"....

החפץ חיים ז"ל דיבר פעם בפני בני הישיבה ואמר: "מה נפחדים כולם כל כך מראש השנה, והרי אפשר להתכונן בקלות על ידי חרטה, עזיבת החטא, וקבלה על העתיד?" בני הישיבה נשתוממו ולא הבינו את דבריו, וכי לשוב בתשובה מילתא זורתא היא? ניגשו הבחורים לרבי נפתלי טרופ ז"ל, לשאול אותו לפרש הדבר, והסביר להם הרי חרטה של החפץ חיים היא חרטה גמורה "א חרטה!", ועזיבת החטא שלו היא עזיבה גמורה, והקבלה על העתיד שלו היא קבלה גמורה, וא"כ כאשר יש חרטה, וידוי, ועזיבת חטא אין מה לפחד... **אצל החפץ חיים מילתו היה מילה** [ז"יין ווארט אין געווען א ווארט!], וכאשר הוא אמר "חרטה" משמעות היא חרטה גמורה.

פעם הגיע רופא עשיר אחד מאמריקה לראדין ברצותו לראות את הצדיק שכל העולם חרד מפניו. הוא נכנס לביתו של רבינו והתבונן סביבו בתדהמה: הבית ישן, הכסאות מטים ליפול, הרהיטים שבורים, והקירות סדוקים. עמד האורח והביט בתמיהה על החפץ חיים ועל הבית, ולא יכול היה להרגע. פנה אליו החפץ חיים ואמר לו: האם ראתה פעם חותמת? ילד שאינו יודע את פעולת החותמת, יבוא ויאמר שהיא מקולקלת, כל האותיות הפוכות... אך מי שידע מה זו חותמת, מבין היטב שדווקא אותן "אותיות הפוכות" יוצרות מילים נכונות ויפות על הנייר. העולם הזה הוא כמו חותמת, "עולם הפוך ראייתי". כל מה שנראה כאן 'הפוך' יראה שם ישר. מה שמחשיבים כאן כעיקר, ייחשב שם כטפל וכדברים מיותרים...

ילד הפלא הירושלמי שהרעיש את כל העולם

למה לא הלך מרן המשגיח לראות את ילד הפלא

בספר **דוש מרדכי** [ליקוט מדרשותיו של המגיד משירים מורי ורבי **הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל**] הובא סיפור מדהים. הסיפור התרחש בירושלים בחורף שנת תשי"ד. ילד קטן, ממשפחת מנדל, משפחה של חסידי בעלזא, שהיה בגיל ארבע וחצי, התחיל לפתע לצטט מסכתות שלמות עם כל דברי הראשונים והאחרונים, כל התורה כולה היתה שגורה על פיו. הוא ידע לצטט ספרים שהוא לא ראה מימיו, ובראי לא למד אותם. הדבר היה לשיחת היום בכל העיר, ואנשים באו מרחוק לראות את התופעה המופלאה ולשמעו איך הילד מצטט ספרים שלמים. אביו שלא ידע מה לעשות איתו הביא אותו למרן קדוש ה' האדמו"ר מבעלזא ז"ע, וסיפר לרבי את הכל. הרבי קרא לילד ונתן לו מכה על לחיו, ומאז הילד שכח הכל.

[יש לציין שהסיפור ידוע כך בני אנשים רבים, אולם המשמש בקדוש הרה"ח רבי יצחק לנדא שליט"א טוען שפרט זה אינו נכון, הרבי מבעלזא קרא לילד וביקש ממנו להתחיל להגיד, הילד התחיל להגיד, כשהרבי יושב מהורהר ומקשיב, עד שהרבי אמר לילד: "שוין! שוין! גענוג!" -די! מספיק!], ומאז הילד שכח הכל. השבע פנינו אל בעל העובדה עצמו, הלא הוא הרה"ח רבי ישראל משה מנדל שליט"א מנתינה, והוא אכן אישר שזו היא הריסא הכוונת].

סביב תופעה זו היתה התרגשות גדולה. רבים ראו בכך חיזוק לדברי חז"ל שאמרו (מה דף ל' ע"ב) שכשהתינוק במעי אמו 'מלמדין אותו כל התורה כולה וכו', וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה".

אחד מתלמידי מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל, שגר באמריקה, שלח אז מכתב לרבו, שקשה לו להאמין סיפור כזה, אבל אם אכן הסיפור הוא נכון אז צריך להביא את הילד לאמריקה ולהראותו ולפרסמו לעין כל, שידעו כולם שדברי חז"ל הם אמת לאמתו.

השיב לו מרן המשגיח כך: "העובדה אמת היא, ובתי וחונתי ה' ראובן גינבורג גרים סמוך שתי דירות לאותה משפחה, ובתי ראתה את הדבר וסיפרה לי אודותיו, וכבר חשבתי לילך בעצמי לראות זה הפלא, אמנם חזרתי בי, כי אף שהילד גר לא רחוק ממני, הרי שמעתי אודות הדבר מבתי ומאמין אני לה, ומה שעלתה על לבי לראות בעצמי עצת היצר הרע היא להרוס כל יסוד אמונתנו שנבנית על 'אבותינו סיפרו לנו', והיינו שדבר הנשמע לנו מאדם נאמן בר סמכא, די לנו בזה להאמין בו, ואם אע"פ פני לומר

שאני מסתפק בזה ששמעתי מבתי ומבקש אני לבדוק ולראות בעצמי אם אמת הוא, הרי יוכח מזה שהאמונה עדיין אינה ברורה אצלי באופן מוחלט, ואם כן ההולכים דורשים ראיות לאמת קבלתינו, הרי הוא כהרמת ראש בעזות מצח נגד מסורת אבותינו, והרי הוא כאילו חושש על המשך הדורות מאבותינו שקבלו את התורה שאולי טפשים היו ורימו אותם לקבל דבר כזה ח"ו ואנו נהיה חכמים ונבדוק ונראה אם יש בה ממש, ולכן עצם הרעיון לילך לראות הוא מוזר לי, ולפיכך מנעתי עצמי מלכת"....

(מתוך הפתיחה לשיעור, ד' אלול)

פרנסה מידי הקב"ה בעצמו

למדנו בדף היומי (דף י"ח ע"ב): **"ואמר רבי ירמיה בן אלהי, מאי דכתיב והנה עלה זית טרף בפיא, אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם יהיו מזונותי מרווחי כזית ומסורתי בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר דם"**.

יהודי אחד בארץ ישראל השקיע את כל הונו במפעל מסויים בתקוה לראות רווחים נאים, אך לצערו הרב הפסיד את כל כספו וכל העסק ירד לטמיון. בצערו כי רב נסע לירושלים לשבת קודש אל כ"ק מרן הרבי בעל הבית ישראל מגור זצוק"ל. בשבת קודש קרא לו הרבי שיכנס לקידושא רבה. באמצע פנה אליו הרבי ואמר לו: הנה הגמרא אומרת שהיונה טענה להקב"ה "היו מזונותי מרווחי כזית ומסורתי בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר דם", ולכאורה הדבר תמוה מאוד וכי יש דבר כזה שהמזונות תלויים ביד בשר דם? הלא הכל הוא ביד הקב"ה? אלא הכוונה היא כך, לפעמים אדם משקיע כסף וכן בשביל פרנסה, ואכן הוא רואה ברכה בעמלו והוא מתפרנס ברווח, כך שלפי שכלו של האדם נראה שהרווחים הגיעו מידי בשר דם. אך לפעמים מזדמן לאדם עסק טוב מן הצד, בצורה שהוא לא חשב עליה כלל והוא לא עשה בשביל זה שום דבר, זה נקרא פרנסה מידי הקב"ה בעצמו!

לאחר שבת נסע היהודי לתל אביב, לפתע ניגשו אליו שני אברכים, וסיפרו לו שהם שותפים במסחר מסויים, וכעת פרץ ויכוח ביניהם והם אינם יכולים להסתדר ביניהם, והם מבקשים שהוא ישמש להם כבורר. היהודי ישב איתם והקשיב לכל פרטי השאלה, ואכן סידר את העניין ביניהם

כשהתינוק במעי
אמו מלמדין
אותו כל התורה
כולה

לשביעות רצונם המלאה. כיון שראו את הכמות והצלחתו, שאלו אותו האם הוא מוכן להיות שותף שלישי איתם. ואז לפתע חדרה בו ההבנה, הוא תפס למה התכוין הרבי בדבריו. ואכן הוא נהיה שותף איתם והברכה שרתה בעסקיו. (מתוך הפתיחה לשיעור, ז' אלול)

העורך הדין הטוב ביותר שניתן בחינם

בימים האלה כולנו בבחינת "זוחלים ורועדים מיום בואך". מי אינו מפחד מאימת הדין. אנשים מחפשים לעצמם זכויות ליום הדין הבא עלינו לטובה, יש כאלה העושים שעות תענית דיבור, ויש כאלה הלומדים שעות רצופות וכו'. מצאתי בספר הקדוש 'קדושת לוי' מרשם בדוק לזכות במשפט לשנה טובה ומתוקה. וכן הוא כותב (בתחילת פרשת שופטים):

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך כו' ושפטו את העם משפט צדק. דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את הכנסת ישראל

הגמרא אומרת במסכת סוכה (דף כ"ג ע"א): "אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו". משמע שמי שלא חטא מעולם עדיף על מי שחטא ושב בתשובה. ולכאורה תמוה שהרי הגמרא אומרת במסכת ברכות (דף ל"ד ע"ב) ובמסכת סנהדרין (דף צ"ט ע"א): "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין", ופירש רש"י בסנהדרין (ס"ט): "דגדול כוחו של בעלי תשובה, שאין בריה יכולה לעמוד במחיצתם". הרי לפנינו שמעלתם של בעלי תשובה גדולה ממעלת הצדיקים?

וחשבתי בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא ליישב את הדבר לפי דבריו הקדושים של כ"ק מרן ה'דבר חיים' מנדבורנה זצוק"ל (פרשת ראה): "כי הנה כל מעשי האדם הן לטוב והן למוטב נרשמים וניכרים בפניו, כמו שנאמר (ישעיה ג, ט) 'הכרת פניהם ענתה בס', וכשעושה מצוה אזי פניו מאירים כמו שנאמר (קהלת ה, א) 'חכמת אדם תאיר פניו', ולהיפך ח"ו אזי פניו חשוכים. והו' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, רצ"ל אני רושם בפנים שלכם את מעשיכם אם לברכה ואם לקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם וגו', ואת הקללה אם לא תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם וגו', כלומר בין מעשה מצוה ובין מעשה עבירה ח"ו הכל נרשם בפנים שלכם". ולפי זה מובן, שאמנם אם הוא יחזור בתשובה תהא מעלתו גדולה משל צדיקים גמורים, אך באותו זמן שהוא שרוי בחטא הרי פניו חשוכים רח"ל, ולכן "אשרי מי שלא חטא".

בבוא יום המשפט בגדל רחמי וחסדי, אך צריכין אתערוותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה. ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ולמדים זכות על כל איש מישראל לדונו לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המדה ולמדנין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים. ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה - השער העליון, לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל. זה שכתוב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, רוצה לומר שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה על ידי שעריך, והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך, והו' ושפטו את העם משפט צדק, רוצה לומר כל איש ילמוד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה ועל ידי זה יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודד מודד לו". (מתוך הפתיחה לשיעור, ו' אלול)

אליבא דהלכתא - בענינא דיומא

תשובה שנתקבלה מאת הגאון הגדול רבי אברהם ישעי' וואזנר שליט"א מו"ץ וראש כולל להוראה בשיכון סקווירא:

לכבוד הגאון המופלא מגדולי מרביצי תורה ומזכי הרבים שמו הטוב הולך לפניו, מו"ה רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א, עורך הגליון החשוב המזכה רבבות מישראל "מתיקות דף היומי", המשמחים את הלב, אשרי שלו ככה, כה יתן ה' וכה יוסיף כוחך להגדיל תורה ולהאדירה.

א. כשחל ראש השנה בשבת קודש כמו השנה האם מותר לבקש בקשות פרטיות, או להזכיר חולים?

האיסור להתחנן בשבת הוא משום ממצוא הפצך, ולפי זה בקשות רוחניות הם כחפצי שמים שמותר לבקש בכל שבת, אבל בראש השנה שחל בשבת מותר לבקש על חולים, כמ"ש במטה אפרים (תקפ"ד סעיף כ"ה) דבמי שברך לחולה אף כשחל בשבת אין צריך לומר שבת הוא מלזעוק כיון שהוא יום דין. וכתב באלף למטה (שם סק"ג) דכיון דאף בשבת של ראש השנה הוא עיקר יום הדין, יש להתפלל על החולים.

והגם שאין אומרים 'אבינו מלכנו' בראש השנה שחל בשבת, ופירש במגן אברהם הטעם משום איסור שאילת צרכיו, צריך לומר דשאני תפלת 'אבינו מלכנו' שהוקבעה במיוחד כתפלה בעת צרה (ככתבני דף כ"ה ע"ב) ונתקנה כסדר של י"ח ברכות דשמונה עשרה, משא"כ שאר בקשות פרטיות, ובהדיא איתא בשו"ע (סי' תרי"ט) ששאר תחנונים אומרים אף כשחל בשבת.

אמנם יש תפלות שהרבה נוהגין שלא לומר כשחל בשבת, כגון י"ג מדות ותפלת 'דבוננו של עולם' שלפני הוצאת הספר תורה, וכעין זה כתב במגן אברהם (סימן קכ"ח ס"ק ע') דיש נוהגים שאין נושאים כפים כשחל שבת ביו"ט, ואפשר משום שאומרים 'דבוננו של עולם' וכו' ויש בו תחינה, משא"כ ביו"ט דלא קפדי כולי האי, וכמו שנוהגים לגבי 'אבינו מלכנו'.

ב. האם מותר לבכות בראש השנה שחל בשבת קודש, על פי מה שידוע מדברי הא"ר הקדוש שמי שאינו מוריד דמעות אין נשמתו שלימה ה"י?

הנה כשהבכיה באה מתוך מחשבת עצבות ח"ו אזי אסור לבכות בר"ה גם כשחל בחול, וכדברי ה"ה (נחמיה ח' ט') 'לכו אכלו משמנים וגו' כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוהכם', כי הבכיה בראש השנה צריכה להיות מתוך תפלה והרגשת התקרבות להקב"ה, וזה מותר בכל שבת כמו שכתב הט"ז (סי' רפ"ח ס"ב), ובוודאי שגם בראש השנה שחל בשבת הרי זה רצוי, כמו שכתב במטה אפרים (סי' תקפ"ב סעיף כ"ח). ומוסיף שם דכשנופל עליו בכיה רבה באלו הימים בתפלתו הוא הוראה שנידון באותה שעה למעלה.

ג. הנהגים שלא לישון בראש השנה ביום, האם יש להקל בכך כשחל בשבת? והאם יש להקל ביום שני של ראש השנה?

הנה במטה אפרים כתב דמה שכתבו שהאר"י ז"ל היה ישן אחר חצות, שכבר נתעורר המלאך על ידי התפלות והתקיעות, אין זה שייך אלינו, 'והלוואי שהיה ביכולתינו לעשות בהקיץ אחד מני אלף ממה שהוא ז"ל היה מתקן בשינתו', ולפי"ז כתוב בשולי הגליון (בהגהות להאדמו"ר מרן הפני נחמ"ס זצ"ל) דאולי כשחל בשבת דליכא תקיעות חמור טפי, אכן אם ראשו כבד עליו ואי אפשר בלא זה יש להקל, בפרט כשישן בישיבה על כסא.

ולענין שינה ביום שני אחר חצות, ג"כ אין להקל באופן כללי, רק למי שצריך לזה הרבה יש לו על מי לסמוך, כמובא באורחות חיים (ספינקא) בשם מוה"ר נתן אדלר זי"ע ובכף החיים (סי' תקפ"ג ס"ק ל"א).

מקולמוסם של הקוראים

לכבוד הגאון מזכה הרבים בגליון המתוק מדבש "מתיקות דף היומי", הרב אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

אני וכל משפחתי מתענגים כל שבוע מחדש על הגליון שלכם ולוקחים עצות ותועלת רוחנית מהדברים הנכתבים שם, אשרי חלקכם בזיכוי הרבים.

נקודה למחשבה:

בימים האלה נוהגים עם ישראל כולם לאחל זה לזה איחולי 'שנה טובה' ו'כתיבה וחתימה טובה'. כדי לזכות את הרבים נעתיק מה שמובא בספר הנפלא 'ילקוט מאורי אור' אודות מנהג קדוש זה, וז"ל: "הרה"ק רבי יעקב משה מקאמארנא זצוק"ל אמר, שקיבל ממורו ורבו הרה"ק המגיד מטריסק זצוק"ל, שקיבל מזקינו המאור עינים מטשערנאביל זצוק"ל, שקיבל מהבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שקיבל מרבו אחיה השילוני, שמט"ו באב עד ראש השנה, כמה פעמים שאדם מברך את חבירו ב'כתיבה וחתימה טובה', כמו כן במספר הזה יהיו לו מליצים טובים בשמים אשר ילמדו עליו זכות כשיגיעו ימי ראש השנה כשכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון".

בגליון 24 הבאתם וורט נפלא שחידשתם על הגמרא בסנהדרין כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, והסברתם איך אפשר להצליח עם תלמיד. אני עוסק בחינוך כבר הרבה שנים ואני יכול להעיד שכל מילה שנכתבה במדור היא אמת לאמיתה. רציתי להביא אני הקטן אסמכתא לדברים מראש ישיבת חברון מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל.

וכך הוא אמר פעם: כתוב בתורה ושנתם לבניך, אומר רש"י אלו התלמידים. שאל הראש הישיבה: למה לא כתבה התורה במפורש 'ושנתם

לתלמידים'? אלא התיירץ הוא - ענה ראש הישיבה - שאם לא מתייחסים לתלמידים כבנים גם תלמידים אינם...

תזכו להמשיך להגדיל ולהמתיק את התורה מתוך נחת הרחבה ושמחה, בהערכה עמוקה, חיים מיזליש